

# Spis treści

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wykaz skrótów .....                                                                 | 9   |
| Wprowadzenie .....                                                                  | 11  |
| <br>                                                                                |     |
| 1. Organizacje międzynarodowe: geneza — istota — ewolucja (T. Łoś-Nowak) .....      | 15  |
| 1.1. Fenomen instytucjonalizacji stosunków międzynarodowych .....                   | 15  |
| 1.2. Instytucje międzynarodowe — istota i klasyfikacja .....                        | 19  |
| 1.2.1. Organizacje międzynarodowe .....                                             | 19  |
| 1.2.1.1. Preferencje w wyborze obszarów integracyjnych .....                        | 22  |
| 1.2.1.2. Organizacje międzynarodowe — dynamika rozwoju .....                        | 23  |
| 1.2.1.3. Organizacje międzynarodowe — pojęcie i klasyfikacja .....                  | 29  |
| 1.2.1.4. Funkcje organizacji międzynarodowych .....                                 | 37  |
| 1.2.2. Normy i zasady międzynarodowe .....                                          | 40  |
| 1.2.3. Reżimy międzynarodowe .....                                                  | 42  |
| 1.3. Instytucje międzynarodowe — różne szkoły, różne interpretacje .....            | 45  |
| 1.4. Organizacje międzynarodowe — aktorzy suwerenni czy semisuwerenni .....         | 48  |
| <br>                                                                                |     |
| 2. Struktura i decyzje międzynarodowych organizacji rządowych (A. Florczak) .....   | 53  |
| 2.1. Struktura międzynarodowych organizacji rządowych .....                         | 53  |
| 2.1.1. Organy międzyrządowe .....                                                   | 54  |
| 2.1.2. Organy parlamentarne .....                                                   | 56  |
| 2.1.3. Organy administracyjne .....                                                 | 57  |
| 2.1.4. Organy pokojowego rozstrzygania i załatwiania sporów .....                   | 57  |
| 2.2. Proces podejmowania uchwał .....                                               | 60  |
| 2.2.1. Pojęcie i klasyfikacja decyzji .....                                         | 60  |
| 2.2.2. Proces podejmowania decyzji .....                                            | 62  |
| <br>                                                                                |     |
| 3. Międzynarodowe trybunały karne i praw człowieka (A. Domagała, A. Florczak) ..... | 66  |
| 3.1. Międzynarodowe trybunały karne .....                                           | 66  |
| 3.2. Międzynarodowe trybunały praw człowieka .....                                  | 73  |
| <br>                                                                                |     |
| 4. Międzynarodowe organizacje uniwersalne .....                                     | 83  |
| 4.1. Organizacja Narodów Zjednoczonych (M. Chełminiak) .....                        | 83  |
| 4.1.1. Powstanie, cele i warunki funkcjonowania ONZ po II wojnie światowej .....    | 83  |
| 4.1.2. Struktura i organy ONZ .....                                                 | 85  |
| 4.1.3. Rola ONZ po zakończeniu zimnej wojny — próby reform .....                    | 92  |
| 4.2. Organizacje wyspecjalizowane o statusie autonomicznym .....                    | 100 |
| 4.2.1. Międzynarodowy Fundusz Walutowy (A. Domagała) .....                          | 100 |
| 4.2.1.1. Członkostwo .....                                                          | 100 |
| 4.2.1.2. Zadania i cele .....                                                       | 100 |
| 4.2.1.3. Funkcje MFW .....                                                          | 102 |
| 4.2.1.4. Organy .....                                                               | 102 |
| 4.2.1.5. Rozkład głosów i podejmowanie decyzji w MFW .....                          | 103 |
| 4.2.1.6. Działalność operacyjna i programy MFW .....                                | 105 |
| 4.2.1.7. Tendencje i wyzwania .....                                                 | 108 |
| 4.2.2. Bank Światowy (A. Domagała) .....                                            | 109 |
| 4.2.2.1. Zadania i cele .....                                                       | 109 |

|          |                                                                            |     |
|----------|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.2.2.2. | Działalność Banku Światowego .....                                         | 111 |
| 4.2.2.3. | Członkostwo i organy .....                                                 | 113 |
| 4.2.2.4. | Grupa Banku Światowego .....                                               | 114 |
| 4.2.3.   | Światowa Organizacja Handlu (A. Dudek) .....                               | 115 |
| 4.2.3.1. | Geneza .....                                                               | 115 |
| 4.2.3.2. | Wkład w reguły handlu międzynarodowego .....                               | 117 |
| 4.2.3.3. | Dorobek i rozwój instytucjonalny .....                                     | 119 |
| 4.2.3.4. | Runda Urugwajska .....                                                     | 121 |
| 4.2.3.5. | Doha Development Agenda .....                                              | 124 |
| 4.2.3.6. | Polska w GATT i WTO .....                                                  | 126 |
| 5.       | Organizacje regionalne o charakterze ogólnym .....                         | 128 |
| 5.1.     | Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (A. Florczak) .....      | 128 |
| 5.1.1.   | Geneza Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie .....             | 128 |
| 5.1.2.   | Instytucjonalizacja procesu KBWE .....                                     | 131 |
| 5.1.3.   | Struktura instytucjonalna OBWE .....                                       | 134 |
| 5.1.4.   | Obszary aktywności OBWE .....                                              | 136 |
| 5.1.5.   | Działalność Polski w KBWE/OBWE .....                                       | 145 |
| 5.1.6.   | Przyszłość OBWE .....                                                      | 147 |
| 5.2.     | Organizacja Państw Amerykańskich — OPA (Z. Cesarz) .....                   | 149 |
| 5.2.1.   | Geneza organizacji .....                                                   | 149 |
| 5.2.2.   | Istota, cele, zasady i struktura organizacji .....                         | 151 |
| 5.2.3.   | Działalność OPA .....                                                      | 155 |
| 5.2.3.1. | Działalność na płaszczyźnie politycznej .....                              | 155 |
| 5.2.3.2. | Sprawy ekonomiczno-społeczne na forum OPA .....                            | 159 |
| 5.2.4.   | OPA w nowej sytuacji międzynarodowej .....                                 | 161 |
| 5.2.4.1. | Przyczyny i kierunki zmian w pracach OPA .....                             | 161 |
| 5.2.4.2. | Działania OPA na rzecz promowania demokracji .....                         | 162 |
| 5.2.4.3. | Nowe ujęcie bezpieczeństwa międzyamerykańskiego .....                      | 163 |
| 5.2.4.4. | Nowe zadania w sferze społeczno-ekonomicznej .....                         | 165 |
| 5.3.     | Unia Afrykańska (A. Nowak) .....                                           | 168 |
| 5.3.1.   | Zgromadzenie Unii Afrykańskiej .....                                       | 171 |
| 5.3.2.   | Rada wykonawcza UA .....                                                   | 171 |
| 5.3.3.   | Komitet stałych przedstawicieli UA .....                                   | 172 |
| 5.3.4.   | Komisja UA .....                                                           | 172 |
| 5.3.5.   | Parlament Panafrkański .....                                               | 173 |
| 5.3.6.   | Afrykański Trybunał Sprawiedliwości i Praw Człowieka i Ludów .....         | 173 |
| 5.3.7.   | Rada Pokoju i Bezpieczeństwa .....                                         | 174 |
| 5.3.8.   | Rada Ekonomiczna, Społeczna i Kulturalna Unii Afrykańskiej (ECOSOCC) ..... | 175 |
| 5.3.9.   | Unia Afrykańska 2000–2009 .....                                            | 176 |
| 5.4.     | Liga Państw Arabskich (Z. Cesarz) .....                                    | 178 |
| 5.4.1.   | Przyczyny powstania organizacji .....                                      | 178 |
| 5.4.2.   | Geneza Ligi Państw Arabskich — Pakt .....                                  | 179 |
| 5.4.3.   | Skład członkowski i struktura Ligi Państw Arabskich .....                  | 181 |
| 5.4.4.   | Prace Ligi Państw Arabskich i ich efekty .....                             | 183 |
| 5.4.4.1. | Płaszczyzna współpracy politycznej .....                                   | 183 |
| 5.4.4.2. | Współpraca gospodarczo-społeczna i kulturalna na forum Ligi .....          | 187 |
| 5.4.5.   | Działalność Ligi Państw Arabskich na przełomie XX i XXI wieku .....        | 189 |
| 5.5.     | Organizacja Konferencji Islamskiej (Z. Cesarz) .....                       | 193 |
| 5.5.1.   | Geneza, rozwój, cele i struktura organizacji .....                         | 193 |
| 5.5.2.   | Działalność Organizacji Konferencji Islamskiej i jej efekty .....          | 195 |
| 5.5.3.   | Organizacja Konferencji Islamskiej w pierwszych latach XXI wieku .....     | 199 |
| 5.6.     | Europejskie struktury współpracy regionalnej (A. Dybczyński) .....         | 203 |
| 5.6.1.   | Rada Nordycka i Nordycka Rada Ministrów .....                              | 204 |
| 5.6.2.   | Inicjatywa Środkowoeuropejska — ISE .....                                  | 205 |
| 5.6.3.   | Grupa Wyszehradzka — V4 .....                                              | 208 |
| 5.6.4.   | Rada Państw Morza Bałtyckiego .....                                        | 209 |

|                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.7. Rada Bałtycka (R. Mazur) .....                                                                       | 211 |
| 5.8. Mechanizmy i struktury integracyjne państw w przestrzeni WNP (R. Mazur) .....                        | 214 |
| 5.8.1. Wspólnota Niepodległych Państw .....                                                               | 216 |
| 5.8.1.1. Cele i zasady WNP w świetle dokumentów .....                                                     | 223 |
| 5.8.1.2. Członkostwo WNP .....                                                                            | 224 |
| 5.8.1.3. Struktura organizacyjna WNP .....                                                                | 225 |
| 5.8.1.4. Obszary i formy aktywności WNP .....                                                             | 229 |
| 5.8.2. Państwo Związkowe Białorusi i Rosji .....                                                          | 233 |
| 5.8.3. Eurazjatycka Wspólnota Gospodarcza .....                                                           | 237 |
| 5.8.4. Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym .....                                               | 239 |
| 5.8.5. Organizacja na Rzecz Demokracji i Rozwoju (GUAM) .....                                             | 243 |
| 5.8.6. Integracja i dezintegracja w przestrzeni WNP — podsumowanie .....                                  | 244 |
| 5.9. Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) (A. Domagała) .....                        | 246 |
| 5.9.1. Geneza i początki współpracy .....                                                                 | 247 |
| 5.9.2. Instytucjonalizacja współpracy i specyfika działania .....                                         | 247 |
| 5.9.3. Współpraca ekonomiczna .....                                                                       | 249 |
| 5.9.4. Członkostwo i dynamika rozwoju .....                                                               | 251 |
| 5.9.5. Rola ASEAN w regionalnym systemie bezpieczeństwa .....                                             | 252 |
| 6. Międzynarodowe organizacje grupowe .....                                                               | 254 |
| 6.1. Organizacje polityczne i militarne .....                                                             | 254 |
| 6.1.1. Rada Europy (A. Florczak) .....                                                                    | 254 |
| 6.1.1.1. Geneza, cele i zasady Rady Europy .....                                                          | 254 |
| 6.1.1.2. Członkostwo w Radzie Europy .....                                                                | 257 |
| 6.1.1.3. Struktura instytucjonalna Rady Europy .....                                                      | 260 |
| 6.1.1.4. Obszary aktywności oraz środki i metody działania .....                                          | 263 |
| 6.1.1.5. Współpraca Rady Europy z innymi organizacjami .....                                              | 271 |
| 6.1.1.6. Działalność Polski w Radzie Europy .....                                                         | 272 |
| 6.1.2. Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (A. Dybczyński) .....                                   | 273 |
| 6.1.2.1. Geneza .....                                                                                     | 273 |
| 6.1.2.2. Traktat waszyngtoński .....                                                                      | 275 |
| 6.1.2.3. Zadania Sojuszu .....                                                                            | 276 |
| 6.1.2.4. Struktura NATO .....                                                                             | 278 |
| 6.1.2.5. Struktura sił zbrojnych .....                                                                    | 280 |
| 6.1.2.6. Ewolucja Sojuszu .....                                                                           | 280 |
| 6.1.2.7. Rozszerzanie NATO .....                                                                          | 285 |
| 6.1.2.8. Przyszłość NATO .....                                                                            | 288 |
| 6.1.3. Grupa Siedmiu (G7/G8) (A. Dybczyński) .....                                                        | 291 |
| 6.1.3.1. Geneza i cele G7 .....                                                                           | 291 |
| 6.1.3.2. Skład G7 .....                                                                                   | 293 |
| 6.1.3.3. Mechanizmy funkcjonowania G7 .....                                                               | 297 |
| 6.1.3.4. Pozycja G7 w systemie międzynarodowym .....                                                      | 299 |
| 6.1.3.5. Etapy działań grupy i poruszane zagadnienia .....                                                | 301 |
| 6.1.3.6. G7 czy G8? .....                                                                                 | 302 |
| 6.1.3.7. Przyszłość G7 .....                                                                              | 304 |
| 6.2. Organizacje współpracy gospodarczej .....                                                            | 307 |
| 6.2.1. Unia Europejska — organizacja współpracy gospodarczej (G. Baławajder, A. Trzcielińska-Polus) ..... | 307 |
| 6.2.1.1. Krótki rys procesu powstania, pogłębiania i poszerzania Wspólnot .....                           | 307 |
| 6.2.1.2. Unia Europejska — uczestnik stosunków międzynarodowych .....                                     | 311 |
| 6.2.1.3. Wspólne wartości .....                                                                           | 312 |
| 6.2.1.4. Swoboda przepływu osób .....                                                                     | 313 |
| 6.2.1.5. Swoboda przepływu towarów w ramach jednolitego rynku wewnętrznego .....                          | 317 |
| 6.2.1.6. Swoboda przepływu usług .....                                                                    | 320 |
| 6.2.1.7. Swoboda przepływu kapitału i płatności .....                                                     | 322 |
| 6.2.1.8. Wspólne polityki Unii Europejskiej jako realizacja integracji „w głąb” .....                     | 325 |
| 6.2.1.9. Unia walutowa — najwyższy etap integracji ekonomicznej .....                                     | 329 |

|                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.2.1.10. System instytucjonalny Unii Europejskiej                                                                                | 331 |
| 6.2.1.11. Mechanizm decyzyjny                                                                                                     | 338 |
| 6.2.2. Środkowoeuropejska Strefa Wolnego Handlu (CEFTA) (A. Dudek)                                                                | 340 |
| 6.2.3. Współpraca Ekonomiczna Azji i Pacyfiku (APEC) (A. Domagała)                                                                | 350 |
| 6.2.3.1. Specyfika działania                                                                                                      | 350 |
| 6.2.3.2. Członkostwo i organy w APEC                                                                                              | 351 |
| 6.2.3.3. Cele i funkcjonowanie APEC                                                                                               | 351 |
| 6.2.3.4. Znaczenie i wyzwania APEC                                                                                                | 354 |
| 6.2.4. Organizacje integracyjne w Ameryce Łacińskiej (S. Wolski)                                                                  | 354 |
| 6.2.4.1. Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (NAFTA)                                                                         | 355 |
| 6.2.4.2. Wspólnota Karaibska (CARICOM)                                                                                            | 359 |
| 6.2.4.3. Wspólny Rynek Południa (MERCOSUR)                                                                                        | 362 |
| 6.2.4.4. Wspólnota Andyjska                                                                                                       | 367 |
| 6.2.5. Organizacje integracji regionalnej w Afryce (A. Nowak)                                                                     | 371 |
| 6.2.5.1. Wspólnota Ekonomiczna Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS)                                                                  | 372 |
| 6.2.5.2. Wspólnota Państw Sahelu i Sahary (CEN-SAD)                                                                               | 373 |
| 6.2.5.3. Unia Arabskiego Maghrebu (UMA)                                                                                           | 374 |
| 6.2.5.4. Wspólny Rynek Państw Afryki Wschodniej i Południowej (COMESA)                                                            | 375 |
| 6.2.5.5. Wspólnota Rozwoju Gospodarczego Afryki Południowej (SADC)                                                                | 376 |
| 6.2.5.6. Międzynarodowa Władza ds. Rozwoju (IGAD)                                                                                 | 377 |
| 6.2.5.7. Unia Ekonomiczna i Monetarna Afryki Zachodniej (UEMOA) i Wspólnota<br>Ekonomiczna i Monetarna Afryki Centralnej (CEMAC)  | 378 |
| 7. Międzynarodowe organizacje pozarządowe                                                                                         | 381 |
| 7.1. Organizacje ekologiczne i pacyfistyczne (A. Florczak)                                                                        | 381 |
| 7.1.1. Ruchy ekologiczne                                                                                                          | 382 |
| 7.1.2. Ruchy pokojowe                                                                                                             | 388 |
| 7.2. Organizacje ochrony praw człowieka (A. Florczak)                                                                             | 391 |
| 7.2.1. Funkcje i zadania organizacji pozarządowych w procesie międzynarodowej<br>ochrony praw człowieka                           | 391 |
| 7.2.2. Współpraca NGOs z międzynarodowymi organizacjami rządowymi                                                                 | 394 |
| 7.2.3. Działalność wybranych NGOs                                                                                                 | 398 |
| 7.2.3.1. Organizacja Międzynarodowego Czerwonego Krzyża                                                                           | 398 |
| 7.2.3.2. Amnesty International (AI)                                                                                               | 403 |
| 7.2.3.3. Międzynarodowa Liga Praw Człowieka                                                                                       | 407 |
| 7.2.3.4. Międzynarodowa Komisja Prawników                                                                                         | 407 |
| 7.2.3.5. Międzynarodowa Federacja Helsińska na rzecz Praw Człowieka                                                               | 408 |
| 7.3. Organizacje współpracy kulturalnej i naukowo-technicznej (Z. Cesarz)                                                         | 412 |
| 7.3.1. Charakterystyka i systematyka międzynarodowych organizacji<br>pozarządowych działających na polu kultury, nauki i techniki | 412 |
| 7.3.2. Działalność pozarządowych organizacji kulturalnych                                                                         | 416 |
| 7.3.3. Organizacje naukowo-techniczne                                                                                             | 417 |
| 7.4. Organizacje religijne — geneza, rozwój, rodzaje i działalność (Z. Cesarz)                                                    | 419 |
| 7.5. Międzynarodowe organizacje pozarządowe zajmujące się praworządnością<br>i dobrym rządzeniem (M. Skocz)                       | 424 |
| 7.5.1. Transparency International (TI) (M. Sirecka-Wołodko)                                                                       | 428 |
| 7.5.2. Freedom House (FH) (P. Burzała)                                                                                            | 433 |
| 7.5.3. CIVICUS (M. Skocz)                                                                                                         | 436 |
| 7.5.4. TIRI (M. Skocz)                                                                                                            | 439 |
| 8. Inne instytucje o zasięgu międzynarodowym                                                                                      | 441 |
| 8.1. Organizacje branżowe (M. Kopij)                                                                                              | 441 |
| 8.2. Struktury terrorystyczne jako aktorzy transnarodowi (B. Bolechów)                                                            | 444 |
| 8.2.1. Internacjologia wobec struktur terrorystycznych                                                                            | 444 |
| 8.2.2. Struktury terrorystyczne jako aktorzy transnarodowi                                                                        | 445 |
| 8.2.3. Logika mobilizacji transnarodowej                                                                                          | 450 |
| 8.2.4. Konkluzja                                                                                                                  | 453 |
| Literatura uzupełniająca                                                                                                          | 454 |